

اخلاق اسلامی

مہسا شریفی

سازمان انتشارات ایران جام

۱۳۹۱

سرشناسه	: شریفی، مهسا. ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: اخلاق اسلامی، مهسا شریفی.
مشخصات نشر	: تهران: ایران جام، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۴ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۸۳۷۹-۵۰-۱ / ۶۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابخانه: ص. ۱۷۳.
موضوع	: اخلاق اسلامی
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۱۸/۲۴۷BP / ۱۷۳ الف ۷۳ ش ۴ /
رده‌بندی دی‌سی	: ۶۱/۲۹۷
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۳۰۰۶۱۱۲۷

سازمان چاپ و انتشارات ایران جام

نام کتاب: اخلاق اسلامی

مؤلف: مهسا شریفی

ویراستار فنی و علمی: خسرو امیر حسینی

حروف چین و صفحه آرا: فرشته زند

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۱

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

سال چاپ: ۱۳۹۱ خورشیدی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۳۷۹-۵۰-۱

تهران. صندوق پستی: ۳۱۷۱-۱۵۸۷۵

سازمان چاپ و انتشارات ایران جام

(مرکز نشر و پژوهش‌های ایران شناسی)

فهرست

مقدمه.....	۹
فصل اول: «کلیات».....	۱۱
مفهوم علم اخلاق.....	۱۳
تعریف علم اخلاق.....	۱۴
تعریف اخلاق.....	۱۵
* نیاز انسان به مربی اخلاقی.....	۱۵
ضرورت علم اخلاق.....	۱۷
اهمیت اخلاق.....	۱۹
منابع و صاحب نظران اولیه علم اخلاق.....	۲۰
پیشینه علم اخلاق:.....	۲۶
ویژگی‌های نظام اخلاقی اسلام:.....	۲۸
رویکردهای مختلف در علم اخلاق اسلامی.....	۲۹
فضایل اخلاقی در لغت.....	۳۳
نتیجه این‌که:.....	۳۶

- ۳۷.....رابطه‌ی دین با عرصه‌ی اخلاق
- ۳۷.....نظریه تباین
- ۳۸.....نظریه اتحاد
- ۳۹.....نظریه تعامل
- ۴۵.....فصل دوم «مبانی اخلاق اسلامی»
- ۵۰.....توجه به کیفیت هدف زندگی
- ۵۰.....هدف در زندگی
- ۵۴.....رویکرد افراد به حیات و هدف زندگی
- ۵۶.....هدف زندگی از منظر قرآن
- ۶۲.....فصل سوم «خودشناسی و اثرات آن»
- ۶۳.....خودشناسی چیست؟
- ۶۵.....خودشناسی در قرآن
- ۶۷.....ابعاد وجودی انسان
- ۶۹.....خودسازی و مراحل آن
- ۷۱.....راه‌های خودسازی
- ۷۲.....جایگاه اختیار در اخلاق اسلامی
- ۷۳.....معنای آزادی در اخلاق اسلامی
- ۷۴.....آزادی در عرصه اجتماعی و اخلاقی
- ۷۷.....نگاهی کوتاه به پیشینه آزادی

سیر آزادی در اندیشه غربی	۷۷
سیر آزادی در اندیشه‌های شرقی	۸۰
سیر آزادی در فرهنگ ایران	۸۱
نقش عقیده و عمل در تکوین شخصیت انسان	۸۳
معنای شخصیت	۸۴
فصل چهارم «فضایل اخلاقی»	۹۳
تقسیم بندی اخلاق، بر اساس روابط انسان	۹۵
رذایل اخلاقی چیست؟	۹۷
چگونگی تعیین معیار فعل غیر اخلاقی	۹۷
رذائل اخلاقی بر اساس نظام اخلاقی اسلام	۹۹
راه شناخت فضایل و رذایل اخلاق	۱۰۰
فضایل و رذایل اخلاقی در رابطه‌های مختلف	۱۰۷
تبیین فضایل و رذایل، در رابطه انسان با خود	۱۰۹
گام اول: شناخت خود	۱۰۹
گام دوم: توجه به خود	۱۱۰
عوامل و نشانه‌های ضعف در اخلاق فردی	۱۱۴
عوامل و نشانه‌های درونی ضعف اخلاق فردی	۱۱۶
قناعت، راه خوش بختی	۱۲۲
یکی از دست آوردهای قناعت، بی‌نیازی است.	۱۲۲

۱۲۳	 راه دست یابی به قناعت
۱۲۳	 قناعت جلوهٔ ارجمندی و سلامت شخصیت است
۱۲۴	 قناعت، راهی برای اصلاح نفس است
۱۲۴	 قناعت، ضامن بی نیازی است
۱۲۴	 حفظ کرامت انسانی با قناعت
۱۲۶	 محبت الهی چیست
۱۲۸	 مفهوم اخلاص
۱۲۹	 ارزش و اهمیت اخلاص
۱۲۹	 مراتب اخلاص
۱۳۰	 راه‌های کسب اخلاص
۱۳۲	 مراحل اخلاص
۱۳۴	 راهکارهای کسب اخلاص
۱۳۷	 خوف و رجاء در قرآن
۱۳۸	 مفهوم و ماهیت بیم
۱۳۸	 درجات بیم
۱۴۰	 امید «رجاء»
۱۴۲	 فصل پنجم: «رذایل اخلاقی»
۱۴۷	 دنیاگرایی
۱۵۲	 آثار پیروی از هوای نفس

غرور	۱۵۳
مفهوم غرور	۱۵۴
غرور در قرآن	۱۵۵
علت‌های غرور	۱۵۸
علائم و نشانه‌های غرور	۱۵۹
آثار و پیامدهای فردی و اجتماعی غرور	۱۶۰
راه‌های درمان غرور	۱۶۲
درمان خود فراموشی	۱۶۵
ریا	۱۶۶
آفات زبان	۱۶۸
منابع	۱۷۳

اسلام دینی است که تنها به پند و اندرز دادن به افراد اکتفا نکرده است، بلکه دینی جامع و همه جانبه نگر است که آنچه فرد و جامعه بدان نیازمند است، آن را به عنوان یک واجب، برایش فرض نموده است.

بر این اساس متناسب با اهمیت خاصی که یک علم بر سرنوشت فرد و جامعه دارد مورد تأکید و ترغیب اسلام واقع گشته است و به تبع آن دانشمندان مسلمان، خود را ملزم به تدوین و تشریح و تبیین آن علم در مقام تئوری و نظری کرده اند. علم اخلاق، از جمله علوم است که همواره مورد توجه فرهیختگان مسلمان بوده و به مقتضای زمان و نوع گرایش بدان پرداخته اند. علم اخلاق، علمی است که از انواع صفات خوب و بد، صفاتی که ارتباط با افعال اختیاری انسان دارد، و از کیفیت انساب این صفات و یا دور کردن صفات رذیله، بحث می کند.

آدمی همواره با انبوهی از گزینه های رفتاری رو به روست، که تنها می تواند با بکارگیری چشم، گوش، عقل و سایر اندام ها تعداد محدودی از آنها را برگزیند و به انجام برساند. با رشد یافتن قوای بدنی و فکری و عاطفی و درهم تنیدن روابط گوناگون اجتماعی و افزایش اندوخته های علمی و مهارت های عملی، دایره ی گزینه ها به صورتی گسترش می یابد که در هر لحظه هزاران کار ضرورت انجام می یابد. لذا گزینش برای انسان

دشوار می‌شود. یکی از دانش‌ها و مهارت‌هایی که توانایی انتخاب را برای فرد آسان می‌کند، علم اخلاق است.

بی شک نظام اخلاق اسلامی که در تعالیم و حیانی پیامبر اکرم (ص) تبلور یافته و در منابع اصیل اسلامی تجلی کرده، تنها عامل هویت بخش و سعادت آفرین انسان است که با مراجعه به قرآن و سنت می‌توان از آنها به خوبی بهره مند شد. بدین ترتیب یکی از ضروری ترین علم‌ها برای انسان، علم اخلاق است، که در تمام مراحل زندگی اثر دارد.

با عنایت به این ضرورت، آموزش اخلاق اسلامی در مراکز آموزشی، از ابتدایی تا عالی مورد توجه نظام آموزشی کشور بوده و بر اساس این ضرورت، دو واحد عمومی درس اخلاق با سرفصل‌های درسی ویژه برای آن تدوین شده است. این کتاب منطبق با سرفصل‌های مذکور و با رعایت اصول اعتبار علمی، روایی، ساده نویسی، تلخیص و سودمندی در پنج فصل به رشته تحریر در آمده است. خوانندگان گرام در فصل نخست با کلیات اخلاق اسلامی آشنا می‌شوند در فصل دوم؛ مبانی اخلاق اسلامی، فصل سوم خودشناسی و اثرات آن، فصل چهارم فضایل و فصل پنجم رذایل اخلاقی را می‌خوانند. امید است مطالعه این اثر، مفید فایده واقع شود.